

ПРОБЛЕМИ ПРАВООХОРОННОЇ ТА ПРАВОЗАХИСНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

УДК 343.4

DOI <https://doi.org/10.32782/2521-6473.2023-2.6>

В. В. Ворожбіт-Горбатюк, доктор педагогічних наук, професор,
старший науковий співробітник відділу дослідження проблем
кримінально-виконавчого права
Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності
імені академіка В. В. Сташиса
Національної академії правових наук України

ВЕБІНАР ЯК ФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ І КОНСУЛЬТАЦІЙНОЇ ПІДТРИМКИ НЕПОВНОЛІТНІХ ОСІБ, ЗАСУДЖЕНИХ ДО ОБМЕЖЕННЯ/ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ

Метою публікації визначено: розкрити особливості організації і проведення вебінару як форми інтенсивної практики організації викладання і консультаційної підтримки неповнолітніх осіб, засуджених до обмеження/позбавлення волі.

Серед нових завдань соціально-виховної роботи в організації інтелектуальних занять неповнолітніх осіб, засуджених до обмеження/позбавлення волі важливе значення посідає проблема формування системного критичного мислення. Педагог-вихователь у контексті викликів сьогодення має на підставі свідомого осмислення дидактичного матеріалу освітньої компоненти з конкретної теми формувати здатність такого здобувача освіти до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел, здатність вчитися та оволодівати знаннями, критично осмислювати і творчо використовувати набуті знання у новій ситуації. У статті приділено увагу використанню такої форми, як вебінар. Вебінар як форма змішаного чи онлайн навчання. Вебінар означає семінар, проведений з використанням мережевих ресурсів. У статті наголошено, що вебінар реалізує навчальні і розвивальні цілі не лише змістом, але й форматом організації, процедурами підготовчих етапів його проведення тощо.

Вебінар, як і семінар, передбачає інтерактивність у спілкуванні учасників. Така інтерактивність може бути запланованою у канві виступу спікера (головного доповідача, викладача чи здобувача). Також інтерактив учасників можливий у формі спічу за основною темою. У такому випадку заздалегідь учасники мають бути повідомлені про необхідність завчасної підготовки, вимоги дотримання регламенту і правил синхронного комунікування. Також інтерактивність учасників вебінару може відбуватися через реакції, чат зустрічі, найзручніша для організатора вебінару.

У статті акцентовано увагу на можливостях вебінарів для способів розширення соціально-педагогічних послуг. Наприклад: індивідуальний корекційний супровід процесу відновлення знань і загальних компетентностей з орієнтування в нових умовах життєдіяльності під час провадженого воєнного стану, індивідуальне чи групове консультування щодо формування в особи, яка відбуває чи відбула покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк, правомірної соціальної поведінки, інформування таких осіб відомостями про соціальну рекламу, національну фільмографію, літературними джерелами патріотичного спрямування, заходами, спрямованими на утвердження національної ідентичності і свідомої громадянської позиції. Для стабілізації психо-емоційного стану таких осіб важливо чітко об'єктивувати сферу потреб і ресурси їх задоволення в умовах реального часу і специфіки воєнного стану, надавати чіткі, прості консультації щодо збереження і поповнення ресурсу психологічної стійкості у складних життєвих обставинах. Щодо організації відпочинку і дозвілля, то соціально-педагогічні послуги у цій площині можуть бути спрямовані на інформування і долучення до соціально значимого волонтерства, громадських робіт з відновлення життєдіяльності установи, громади. У статті наголошено, що саме активація громадянської позиції сприятиме формуванню правомірної соціально цінної поведінки неповнолітніх осіб, засуджених до обмеження/позбавлення волі.

Ключові слова: вебінар, кримінально-виконавче право, навчання, виховання, соціально-педагогічна послуга, психологічна підтримка, місця несвободи, обмеження/позбавлення волі.

V. V. Vorozhbit-Horbatyuk. Webinar as a form of organizing training and consulting support for juvenile persons condemned to restriction/deprivation of liberty

The purpose of the publication is defined as: to reveal the peculiarities of organizing and holding a webinar as a form of intensive practice of organizing teaching and consulting support for minors sentenced to restriction/deprivation of liberty.

Among the new tasks of social and educational work in the organization of intellectual activities of minors sentenced to restriction/deprivation of freedom, the problem of forming systemic critical thinking is of great importance. A teacher-educator

© **В. В. Ворожбіт-Горбатюк, 2023**

in the context of today's challenges must, on the basis of a conscious understanding of the didactic material of the educational component on a specific topic, form the ability of such an education seeker to find, process and analyze information from various sources, the ability to learn and master knowledge, critically interpret and creatively use the acquired knowledge in a new situation. The article focuses on the use of such a form as a webinar. Webinar as a form of hybrid or online learning. It is common knowledge that this very word was formed as a result of the combination of the words "seminar" and "web". That is, a webinar means a seminar conducted using network resources. The article emphasizes that the webinar realizes educational and developmental goals not only with its content, but also with its organizational format, procedures for the preparatory stages of its implementation, etc.

A webinar, like a seminar, involves interactivity in the communication of participants. Such interactivity can be planned in the outline of the speech of the speaker (keynote speaker, teacher or awardee). Also, participants' interaction is possible in the form of a speech on the main topic. In this case, the participants must be informed in advance about the need for advance preparation, the requirement to comply with the regulations and rules of synchronous communication. Also, the interactivity of the webinar participants can take place through reactions, chat meetings. The latest version of the interactive is usually the most convenient for the speaker - the organizer of the webinar.

The article focuses on the possibilities of webinars for ways of expanding socio-pedagogical services. For example: individual correctional support for the process of restoring knowledge and general competences for orientation in new conditions of life during martial law, individual or group counseling on the formation of a person who is serving or has served a sentence in the form of restriction of liberty or deprivation of liberty for a certain period of time, legitimate social behavior, informing such persons with information about social advertising, national filmography, literary sources of patriotic orientation, measures aimed at establishing national identity and a conscious civic position. In order to stabilize the psycho-emotional state of such persons, it is important to clearly objectify the scope of needs and the resources for their satisfaction in real-time conditions and the specifics of a state of war, to provide clear, simple consultations on preserving and replenishing the resource of psychological stability in difficult life circumstances. Regarding the organization of recreation and leisure, social and pedagogical services in this area can be aimed at informing and engaging in socially significant volunteering, public works to restore the vitality of the institution, community. The article emphasizes that the activation of the civil position will contribute to the formation of legitimate socially valuable behavior of minors sentenced to restriction/deprivation of liberty.

Key words: webinar, criminal enforcement law, training, education, social and pedagogical service, psychological support, places of deprivation of liberty, restriction/deprivation of liberty.

Постановка проблеми. Трансформаційні процеси, які відбуваються сьогодні в кримінально-виконавчому праві, акцентують увагу на імплементації світових і європейських стандартів гуманістичного базису права. Про це наголошено у Керівних принципах Комітету міністрів Ради Європи щодо правосуддя, дружнього до дітей від 17.11.2010 р. [4]. Також заявлена у назві статті тема покликана реалізувати позиції, викладені у Національній стратегії у сфері прав людини, що було затверджено 24 березня 2021 року Указом Президента України № 119/2021 [6], Цілям сталого розвитку України на період до 2030 року, затверджено Указом Президента України 30 вересня 2019 року № 722/2019, зокрема п. 16 передбачає сприяння побудові миролюбного і відкритого суспільства в інтересах сталого розвитку, створення ефективних інституцій на всіх рівнях [12]. Одним із значущих напрямів фундаментальної теми «Дотримання прав людини при виконанні покарань і поведженні із засудженими в Україні», яка реалізується в Науково-дослідному інституті вивчення проблем злочинності імені академіка В.В. Сташиса НАПрНУ (номер державної реєстрації УкрІНТЕІ 0121U114397) [7], визначено конкретизацію пріоритетних напрямів реформування кримінально-виконавчої діяльності, розробка пропозицій щодо впровадження ефективних програм та інструментів для соціально-виховної та психологічної роботи із засудженими [7]. Доволі затребуваним і широким застосованим з-поміж трендів сучасного науково-педагогічного дискурсу є використання інноваційних освітніх технологій, до яких належить надзвичайно популярні вебіари. Потенціал вебінарів у статті розкриємо контекстно основоположних концептів, викладених у Законі України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності» (2022) [2].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У цій публікації ми послуговувалися результатами наукових висновків фахівців (І. Яковець [13], А. Мукшименко, К. Автухов [11], О. Суліма [9], ін.), які розробляють проблематику реалізації прав неповнолітніх осіб, засуджених до обмеження/позбавлення волі. Методологічний концепт цієї публікації визначено на підставі аналізу висновків і пропозицій дослідників проблеми використання інноваційних та інтенсивних технологій у закладах вищої освіти, а саме: авторські практики [3].

Мета цієї публікації – розкрити особливості організації і проведення вебінару як форми організації викладання і консультаційної підтримки неповнолітніх осіб, засуджених до обмеження/позбавлення волі. Завдання, відповідно, конкретизовано таким чином: визначити потенціал вебінарів в організації інтелектуальних занять неповнолітніх осіб, засуджених до обмеження/позбавлення волі для формування системного критичного мислення, формування національної і громадянської ідентичності.

Виклад основного матеріалу. У контексті викликів сьогодення важлива мета соціально-виховної роботи і консультаційної підтримки неповнолітніх осіб, засуджених до обмеження/позбавлення волі: на підставі свідомого осмислення дидактичного матеріалу освітньої компоненти з конкретної теми формувати

здатність здобувача – неповнолітньої особи, засудженої до обмеження/позбавлення волі, до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел, здатність вчитися та оволодівати знаннями самостійно, критично осмислювати і використовувати набуті знання у новій ситуації. Саме для досягнення такої комплексної мети використовують вебінар як форму змішаного чи онлайн навчання. Загальновідомо, що саме це слово утворено внаслідок сполучення слів «семінар» і «веб». Тобто, вебінар є семінаром, що проводиться з використанням мережевих ресурсів і гаджетів. Вебінар реалізує навчальні і розвивальні цілі не лише змістом, але й форматом організації, процедурами підготовчих етапів його проведення.

Вебінар передбачає інтерактив спілкування усіх його учасників [1]. Такий інтерактив з огляду на специфіку, визначену у змісті Постанови КМУ № 526 від 25 червня 2020 р. Про затвердження Порядку організації здобуття повної загальної середньої освіти засудженими до позбавлення волі на певний строк або довічного позбавлення волі, а також неповнолітніми особами, взятими під варту [10], частиною 1 статті 126 Кримінально-виконавчого кодексу України [6].

Вивчення вказаних документів, видань, в яких викладено процесуальні аспекти організації освітнього процесу в умовах провадженого в Україні воєнного стану засвідчило, що на теперішній час питання реалізації права на освіту неповнолітніх осіб в умовах обмеження/позбавлення волі фактично витіснили питання безпекових умов і забезпечення невідкладної медичної допомоги. Уважаємо, що в контексті проблеми, що презентована у цій публікації, саме вебінари сприятимуть вирішенню низки викликів в організації викладання і консультаційної підтримки неповнолітніх осіб, засуджених до обмеження/позбавлення волі, зокрема для формування критичного мислення, здійснення систематичної психолого-педагогічної підтримки, соціально-виховного супроводу таких осіб. На наш погляд, під час підготовки і проведення вебінарів за участю представників психологічних, соціальних служб, освітян є прекрасна можливість синтезувати на потребу часу політико-правові норми уніфікації ціннісних орієнтацій суспільства і соціального забезпечення його захисту в аспекті рівного права на загальну освіту засуджених і неповнолітніх осіб, узятих під варту, відповідно до задекларованих дескрипторів якості і сучасних трендів освіти. Також вебінари за участю представників закладів освіти, науковців сприятиме підвищенню якості підготовки педагогічних працівників, здатних на високому рівні здійснювати психолого-педагогічний супровід, методичну, організаційну і консультаційну підтримку працівників установ виконання покарань, центрів пробації, соціально-психологічних служб на основі фаліситації і соціального партнерства. Вебінари є невід'ємним складником соціальних, просвітницьких проєктів, мета яких передбачає розроблення ефективних форм ресоціалізації неповнолітніх осіб в умовах обмеження/позбавлення волі, роботи центрів профорієнтації, планування і розвитку кар'єри, хабів виробничого і професійного навчання неповнолітніх осіб відповідно до актуальних потреб економіки України у контексті чинного нормативно-правового поля України.

Вебінари дають змогу для створення спільноти однодумців під час розроблення і втілення в практику освітніх програм та інструментів наздоганяючого навчання, відновлювального навчання для неповнолітніх осіб в умовах обмеження/позбавлення волі з урахування контексту обмежувальних заходів і режимних моментів перебування в місцях несвободи. Така форма організації навчання відкриває перспективи для активностей піклувальних рад представників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, громадських організацій, що за статтею 149 Кримінально-виконавчого кодексу України сприяють реалізації права на освіту неповнолітніх осіб в умовах обмеження/позбавлення волі в реаліях сьогодення [6].

Для успішного проведення вебінару важливо дотримуватися логіки підготовки і реалізації дидактичного задуму. Планування і повідомлення про вебінар передбачає визначення теми (зрозумілої для усіх, простої у формулюванні, актуальної для потенційних учасників). Наступний крок: визначення мети і головної ролі спікера, кола учасників, які спроможні втілити визначену мету. Наступний крок: визначення часу проведення, хронометражу ключових етапів вебінару. Варто продумати, які технічні і цифрові застосунки необхідні учасникам, чи обізнані учасники з процесуальними аспектами ведення вебінару онлайн (вимикання мікрофонів, вмикання, налаштування камери, користування загальним і особистим чатом, таймінг виступів і способи заявлення про бажання долучитися до обговорення). Корисно провести коротку репетицію технічних моментів, що значно полегшить проведення самого вебінару, важливо використовувати ті гаджети, які плануються використати і під час самого вебінару. Наступний другий етап – підготовка програми вебінару. В програмі стисло визначити, які компетентності формуватимуться, які нові поняття, терміни, категорії із заявленої мети будуть розглянуті під час вебінару, а що можна опанувати в супровідних допоміжних матеріалах. У програмі вебінару доцільно прописати правила підключення і особливі побажання від спікера, якщо такі є. Це, може бути пропозиція для учасників час від часу давати реакцію у вигляді якогось знаку в чаті під час вебінару, використовувати опцію «піднята рука», завчасно надати алгоритм щодо дій в умовах форс-мажору. Програма по суті це план зустрічі з використанням мережевих ресурсів. Корисно визначити очікувані результати і спосіб їх самооцінки учасниками вебінару, шлях зворотного зв'язку, контактування із спікером після проведення вебінару. Третій етап – змістове забезпечення вебінару. Це можуть бути короткі тези, резюме виступу спікера чи спікерів, презентаційний матеріал, додаткові навчальні матеріали для самопідготовки. Також вебінар може бути записаний, а для слухачів надано доступ для його перегляду за потребою. Варто зауважити, що про слід подбати завчасно, попередити про запис чи відсутність

такого. Четвертий етап – проведення вебінару, підключення і фіксація присутніх онлайн учасників, запуск презентаційного матеріалу. Коротке обговорення теми у стилі Q-A з попередньо виголошеним регламентом. Таким чином під час вебінару учасники можуть продемонструвати рівень розвитку критичного мислення, самостійності суджень, не порушуючи правил, визначених Порядком організації здобуття повної загальної середньої освіти засудженими до позбавлення волі на певний строк або довічного позбавлення волі, а також неповнолітніми особами, взятими під варту [10].

Для стабілізації психо-емоційного стану неповнолітніх осіб під час вебінару можна надавати загальні психологічні консультації щодо збереження і поповнення ресурсу психологічної стійкості. Щодо організації відпочинку і дозвілля, то у цій площині можна спрямувати їхню увагу на долучення до соціально значимого волонтерства, громадських робіт, інших форм правомірної соціально цінної поведінки.

Висновки і перспективи. Отже, з-поміж переваг вебінару варто визначити відносну простоту підготовки і проведення, невисоку собівартість, максимальну схожість синхронного онлайн навчального комунікування з навчанням в реальних умовах, інформаційна насиченість і активність учасників у режимі реального часу. Розкрито поетапно організацію і проведення вебінару як форми навчання і консультаційної підтримки неповнолітніх осіб, засуджених до обмеження/позбавлення волі. Зазначено переваги вебінарів для формування системного критичного мислення, формування національної і громадянської ідентичності неповнолітніх осіб, засуджених до обмеження/позбавлення волі.

Перспективою подальшої розробки проблеми вбачаємо в ініціюванні оновлення чинного Порядку організації здобуття повної загальної середньої освіти засудженими до позбавлення волі на певний строк або довічного позбавлення волі, а також неповнолітніми особами, взятими під варту, зокрема в частині організації онлайн навчальних і консультаційних комунікацій (синхронно і асинхронно).

Список використаних джерел:

1. Вебінар як форма інтерактивного навчання. (2014). URL : <https://osvita.ua/vnz/43979>
2. Закон України Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності. (2022). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2834-20#Text>
3. Інноваційні технології навчання: Навч. посібн. [Кол. авторів; відп. ред. Бахтіярова Х.Ш.; наук. ред. Арістова А.В.; упорядн. словника Волобуєва С.В.]. К. : НТУ, 2017. 172 с.
4. Керівні принципи Комітету міністрів Ради Європи щодо правосуддя, дружнього до дітей від 17.11.2010 р. URL : [16804c2188 \(coe.int\)](https://www.coe.int/t/t09/legislation/conventions/20101117/17112010.pdf)
5. Кримінально-виконавчий кодекс України. *Відомості Верховної Ради України*, 2004, № 3–4, ст. 21. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15#Text>
6. Указ Президента України Про Національну стратегію у сфері прав людини (Прийняття від 24.03.2021). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/119/2021#Text>
7. Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності імені академіка В.В. Сташиса НАПрНУ. (2023). <https://ivpz.kh.ua>
8. Новітні методики викладання галузевих юридичних дисциплін: на шляху вдосконалення якості національної вищої освіти. (2020). URL : <https://law.chnu.edu.ua/novitni-metodyky-vykladannia-haluzevykh-yurydychnykh-dystsyplin/>
9. Підготовка до звільнення осіб, які відбувають покарання у виді обмеження або позбавлення волі на певний строк, у тому числі неповнолітніх: методичний посібник [Вовк В.М., Журавель Т.В., Калівошко В.М. та інші]; за заг. ред. Т.В. Журавель, Ю.В. Пилипас. К. : «Версо-04», 2012. 168 с.
10. Порядку організації здобуття повної загальної середньої освіти засудженими до позбавлення волі на певний строк або довічного позбавлення волі, а також неповнолітніми особами, взятими під варту
11. Правовий порадник для засуджених до позбавлення волі. Алла Мукшменко, Костянтин Автухов та Ерік Сванідзе. 2016. URL : <file:///C:/Users/GAV1969/Desktop/Know%20your%20rights%20UKR%202016.pdf>
12. Указ Президента України Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року (Прийняття від 30.09.2019). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>
13. Яковець І. С. Захист прав засуджених в умовах воєнного стану та активних бойових дій. *Злочинність і протидія їй в умовах війни: глобальний, регіональний та національний виміри* : зб. тез доп. наук.-практ. конф. (м. Вінниця, 12 квіт. 2023 р.) МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ ; Кримінол. асоц. України ; Наук. парк «Наука та безпека». Вінниця : ХНУВС, 2023. С. 273–276.